

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A vallásos és erkölcsös élet ébresztésére kiadja
a Dávid Ferenc Egylet - Alapította Dr. Boros György

Egyes szám ára 15 Lei.
Szerkesztő: Dr. Kovács Lajos.

LVIII. évfolyam 1—2. szám
Kolozsvár, 1948. február hó 15.

A centennáriumi esztendő

Mindig érdekesek a felvágatlan, új könyvek. Izgató az új könyv címe, írója, a tábláján levő díszítés, a benne levő képek, a szép, szabályos betűk és sorok. E külsőségek áttekintése után, ha belemélyedünk az olvasásba, rendre összetalálkozunk az író lelkével, mondanivalóival. Ha jó, érdekes a könyv, úgy sodornak a gondolatok, mint a folyó hullámai.

Minden kezdődő év egy ilyen új könyvhöz hasonlít. Az új évnek is diszes a táblája, bár ismerős, de titokzatos a szerzője s lapjai minden nap új világok partjai felé sodorják tájékozódást kereső tekintetünket.

Jelen esztendőnk népünk történelmének egyik legtündöklőbb történelmi dátumára emlékeztet az 1948-as számmal, melyet díszkötése tábláján visel. Gyermek- s ifjúkorunk eszményekért lelkesedő, szabadságkereső, égetverő vágya a százévelőtti esztendőben látta megtestesülni minden nemes álmát. Amikor erre gondoltunk, akkor lélekben ott voltunk a Nemzeti Múzeum oszlopcsarnokában Petőfivel, a Pilvaxban Jókaival, a kocsihúzó tömegben Táncsicsal, a diétán Kossutthal s csak egyet sajnáltunk, hogy mindez már csak olyan, mint egy történelmi festmény s többé nem életvalóság számunkra.

Most száz év távlatában 1948. év népének adjon példát a száz év előtti világ az eszmékért való lelkesedés tisztaságában, az önfeláldozás, a lemondás nagyságában, de egyuttal az akkori keserves tévedések elkerülésében is.

Megújult esztendőnk díszkötéses tábláján a történelmi évszám mellett van egy név is, mely szintén kötelez s az évszámmal édes testvér lelki tartalomban; ez a név, ez a szó, mit Közlönyünk is címében visel: „unitárius“.

Ez a szó azt teszi, hogy mi mint vallás és egyház sohasem voltunk az olcsó népszerűség, a hatalom által dédelgetettség sodródó árában.

Valamikor a tudomány és vallás farkasszemet nézett egymással. Az unitárius Servet Mihály, a híres orvos, a vérkeringés felfedezője inkább elűzte a szörnyű máglyahalált, mintsem e kettő közül egyiket is megtagadta volna.

Valamikor az embereket hitükért gályarabságra, inkvizíció kinzókamráiba hurcolták természetesnek tartott országos törvények alapján. Ugyanakkor első püspökünk s Erdély uralkodó unitárius fejedelme a tordai országgyűlésen törvénybe iktattatták, hogy hitéért üldözni senkit sem szabad. Részemről soha nem hagy nyugtot a gondolat, hogy vajjon hogy alakult volna Erdély történelme, ha ez a szellem maradt volna életben tovább is, s a szentpáli csatában nem az oligarcha Báthori, hanem az erdélyi, unitárius Békés Gáspár lett volna a győztes.

A nagytőke kialakulásának hajnalán, sinylődő, proletár rochdali takácsok megalapítják a világ első szövetkezetét 1844-ben s ezzel utat mutatnak egy új, soha nem sejtett erőösszefogásra. Ne felejtjük, hogy ez az ottani unitárius templom tözsomszédságában történt s a 14 ősalapító közül 10 unitárius volt, köztük a gyülekezet lelkésze.

Erdély első szövetkezetét szintén egy unitárius ember: Bölöni Farkas Sándor alapította s így nem véletlen, hogy a ma világot jelentő szövetkezeti mozgalomban mi unitáriusok számunkat messze meghaladó arányban vagyunk képviselve.

Napjainkban Magyarországon késhegyig menő vita folyik, hogy a tanuló ifjuságnak miként tartsák az élet keletkezésének, fejlődésének, az ember származásának történetét. Úgy-e, ahogy az ember évezredekkel ezelőtt a mesevilág színes ködén keresztül elképzelt, vagy úgy, ahogy a tudomány mai álláspontjának megfelelőleg látja? Ne felejtjük, hogy a tudományos álláspontot vitatók az unitárius Darwin álláspontját képviselik.

Mindezek nem véletlenek. A mi unitárius vallásunk nevelésével arra szoktat, hogy ne az elfogultság, a babona, hanem a tudomány szemüvegén keresztül figyeljük a világ végső okait, céljait. Vallásunk alapelve, hogy a vallás és a tudomány egymást kiegészítik, de egymásnak ellent nem mondhatnak. Arra int: keressük, becsüljük minden emberben azt, ami érték, ami testvér, amiben Isten nyilatkozik meg. Hirdetjük és hisszük, hogy ezen a látható, anyagi világon kívül vannak örök értékek, célok, eszmények,

1948. FEBRUÁR 15.
L. E. S. Á. M.

melyek függetlenek attól, hogy el-, vagy megismerik e őket. Ezek a szabadság, szeretet, jószág, művelődés, haladás, fejlődés, önfeláldozás, jobb, emberibb élet biztosítása minden arra érdemes számára. Ami ezeket szolgálja, örök; ami ezeket gátolja, odatesz, mint a tavaszi hó, akármennyi szurony hegyére is alapozzák.

Ezt jelenti számunkra az 1948-as évszám mellett az unitárius szó.

Az esztendő könyve abban különbözik a fobb

könyvektől, hogy ennek szövegét mi írjuk napról-napra, lapról-lapra. 366 nap és lap után újra könyvtáblához érünk, Szylveszter napjához. Amit addig életünkkel, vérünkkel, veritékünkkel irunk lapról-lapra, napról-napra, úgy hívjuk, hogy egyéni élet. De ha lezárul a könyv s föbbé nem lehet változtatni rajta, úgy hívják majd, hogy *történelem*.

Unitárius kötelességünk, hogy életünk az 1848-as százéves fordulóhoz s az unitárius nevezethez méltó legyen! Kővári Jakab

Az egyetemes unitárius összefogás felé.

A világ a nagy egységek kialakítására törekszik. Földrajzi, gazdasági, társadalmi és politikai síkon, mint tóba dobott kő hullámgyűrűje, mind nagyobb és nagyobb méreteket ölelünk át mélységben és szélességben egyaránt. A földrajzi távolság nemcsak csökken, de közelebb hoz egymáshoz idegen népeket és távoleső kultúrákat. A gazdasági szálak mindjobban áthálózák a földtekét s a legeldugottabb zugok, akarva nem akarva, belesodrónak a világjavik vérkeringésének áramába, hogy élvezzék a kitáguló arányok előnyét és áldását vagy zavar esetén érezzék annak minden átkos kínját és gyötrelmét. Mesterséges válaszfalakkal osztályokra és rendekre tagozott népek keresik az osztálytalan társadalom felé vezető utat, a „splendid isolation“ helyett egymás testvéri kezét. A világ a nagy egységek kialakításán fáradozik sok kínnal, jujjal és bajjal, de szívében az egyenlőség és testvériség végső álmával.

Érdekes megfigyelni ennek a világtörekvésnek a keresztény vetületét. A kereszténység Jézus tiszta tanításai alapján az egyetemesség igényével lépett fel, de később a tiszta tanítás: a szeretet és szolgálat lényege világuralmi célokká torzult s a kereszténység megszűnt, keleti és nyugati, majd protestáns csoportokra tagozódva. A róm. katolikus egyház, mely magát „egyedül üdvözítőnek“ tartja, egy pillanattal sem adta fel a jogot és reményt arra, hogy „az egy akol és egy pásztor elvét“ megvalósítsa. Törekvését azonban bátran nevezhetjük túlhaladott álláspontnak, annyira időszerűtlen alapokra épít.

A megoldás máshol keresendő. Erre mutat az az erőteljes két irányzat, mely napjaink keresztény törekvéseinek jellegzetes példája. Az egyik az u. n. oekumenikus vagy egyetemes mozgalom, amely főleg gyakorlati magatartásával igazolja

keresztény jellegét. Az oekumenikus mozgalom elméletileg keresi a közös alapokat, tehát azt, ami lényegileg összeköt és nem azt, ami szétválaszt, gyakorlatilag a szeretet és szolgálat szellemében próbál segítséget nyújtani a lesújtottaknak. Ez utóbbi irányban a keleti és protestáns keresztény felekezetek összefogása jelentős lépést tett előre, különösen a háború által sokat szenvedett nemzetek megsegítésében.

Az oekumenikus mozgalommal kapcsolatban lásd Ferencz József ugyanilyen című cikkét (a Ker. Magvető LXXI. kö. 155—170. old.), ki maga is lelkes híve és tevékeny tagja a mozgalomnak.

A másik mozgalom ugyanezt az irányt követi, az egyetemesség felé törekszik, de más módszert alkalmaz. Nem közvetlen felekezeti közötti összefogást hirdet, hanem közbeeső fejlődési fokon keresztül tör a végső cél felé. Elismeri a keresztény „katolicitás“, egyetemesség szükséges voltát, de leszögezi, hogy ezt az egyetemességet csak egyenlő jogú felek teremthetik meg. E célból szükségesnek tartja, hogy a római katolicitás mellett jogaiba lépjen a keleti, a protestáns és a szabadelvű vagy unitárius egyetemesség, amelyek a viszonyosság és kölcsönösség elve alapján tervezhetik és munkálhatják a keresztény összefogás elméleti és gyakorlati módzatait, anélkül, hogy bármelyik egyház világuralmi céljainak leple alatt egyoldalúan megfogalmazott „keresztes háborút“ hirdetnének ilyen vagy amolyan világnézet mellett vagy ellen.

Véleményünk szerint a második törekvés célravezetőbb, mert reálisabb. Lassabb folyamatnak látszik, de megalapozottabb, tehát időtállóbb. Lépésről-lépésre halad. Először csak kisebb egységeket, az azonos hitfelfogású felekezeteket akarja főmóriteni, de világhírlózszerűen, nemzetek és fajok feletti szervezetben,

az egyetemesség jegyében, hogy aztán fokozatosan továbbszöje a testvéri szálakat.

Unitárius megfogalmazásban ez a törekvés tullép a dogmatikus keresztény kereteken s kapcsolatot próbál kiépíteni a világvallások hasonló gondolkozású, hasonló hitű elemei és csoportjai között. Így tartunk fenn testvéri kapcsolatot Indiában a Bramo Somaj-zsal, a „hindu unitarizmusmal“, melynek néhány gyülekezetét a Keleten járó Balázs Ferenc is meglátogatta, s melynek egyik kimagasló képviselője volt a költő-filozófus Rabindranath Tagore.

Az egyetemesség gondolata szervezesebb, tehát szorosabb, kiépítettebb összefogásra hívja fel a világ unitáriusainak figyelmét. Az összefogás eddig is fennállott; kongresszusok rendezésében, nemzetközi iroda fenntartásában, a segítségnyújtás felemelő eredményeiben, azonban mindezeknek el kell mélyülniök, ki kell terebélyesedniök. Az amerikai unitáriusok a múlt év decemberében Washingtonban tartott konferenciájuk eredményeképpen 5 pontban mutatnak rá az egyetemes összefogás égető szükségességére és páratlan lehetőségeire a kialakuló új világban.

Azonban összefogni csak az tud, akinek lendülő akarata, erős keze és erős hite van. Vajjon, mi, erdélyi unitáriusok rendelkezünk-e ezekkel a feltételekkel? Rendelkezünk-e először a belső összefogás feltételeivel? A hagyományos unitárius összefogás mitosz-e számunkra vagy erőt jelentő életprogram? Mert hiszen világtávlatba csak az tud felemelkedni, akinek erős repülő bázisai vannak. Sziklatömbjei vannak, mint a sasnak.

Az unitárius összefogást egyszer nyilvánosan is fejtegettük előszóban. Most csak arra akarunk utalni, hogy miképpen készül a körülöttünk lévő világ az egyetemes unitárius összefogásra. Az amerikai unitá-

riusok száma az elmúlt évtized alatt 10⁰/₀-al gyarapodott. Ma ők irányítják a világségély-akciót. A nyugati államokban csaknem mindenütt eredményes unitárius megmozdulás tapasztalható, különösen Németországban, ahol a Majnamenti Frankfuriban önálló gyűlések kezdek keletkezni. Ha összehasonlítjuk a háború előtti állapotot a mostanival, sok biztató jelt látunk. Világkongresszusainkon eddig néhány nagynevű német tudós és teológus vett részt, mint eszmei rokonszenvező. Ma a népből keletkeznek eklézsiák, ami a megmozdulásnak reális értéket és állandóságot biztosít. Keleten, Ukrajnában, a lengyel nemesség által közvetített XVI-ik század unitárizmusa (Lásd Ker. Magvető L. 84-99, 150-162. old.), mint hamvaiból újraéledő fénymadár új szárnyat bontogat a szocialista szovjetköztestársaság vallásszabadságának égise alatt. Akkor néhány földesúr lelkesedése hirtette az unitárius hit magvait, felső parancsszóra kicsiráztak a magok, de az első hideg fuvallatra lehergadtak. Ma a nép haladó vágyában gyökereznek a tiszta jézusi eszmék s hisszük, hogy a 20.000 ukrain unitárius csak mustármag, mely idővel fává terebélyesedik.

Körülöttünk tehát tavaszi zsendülés van. Adyval szólva: „Szinte sercen, ahogy nő a hit..”, ami minket komolyan kötelez ugyan belső életünk kiépítésére, mint az egyetemes unitárius összefogásra.

Dr. Simén Dániel

Mama

József Attila

*Már egy hete csak a mamára
gondolok mindig, megállva.
Nyikorgó kosárral öleiben,
ment a padlásra, ment serényen.*

*Én még őszinte ember voltam,
ordítottam, toporzékoltam.
Hagyja a dagadt ruhát másra.
Engem vigyen föl a padlásra.*

*Csak ment és teregetett némán,
nem szidott, nem is nézett énrám
s a ruhák, fényesen, suhogva,
keringtek, szálltak a magosba.*

*Nem nyafognék, de most már késő,
most látom, milyen óriás ő —
szürke haja lebben az égen,
kéktőt old az ég vizében.*

Isten országa felé...

(Részlet Dr. Varga Béla: »Hit és vallás«
c. sajtó alatt lévő könyvéből).

Jézus tanításainak megértése szempontjából két dolgot kell kiemelnünk. Az egyik a tanítások formális alapelve, a második a tartalom. Jézus tanításainak formális elve ez: legyen meg a Te akaratod, vagyis legyen meg az Isten akarat. Isten akaratának teljesítése Jézus tanításainak kategorikus imperativusa. Az emberre vonatkozóan ez azt jelenti, hogy engedelmességed Isten akaratának és igyekezzék teljes erejéből megvalósítani. Ő maga is ezt cselekedte s erre hívta fel embertársait. A legfőbb és a legnagyobb keresztényi erény önmagunk öntudatos alárendelése Isten akaratának. Jézus tanításának ezt a legfontosabb elvét teljes jelentőségében ismerte fel minden idők legnagyobb unitáriusa, Channing. Isten akaratának teljesítését tartom a kereszténység első és utolsó céljának — mondja. A hit csak eszköz, az Isten akaratának való engedelmség pedig maga a cél. Mit tesz Jézusban hinni? Teszi fel a kérdést s azt feleli, hogy higgyünk abban, hogy az ő vallása Istentől jött s e meggyőződést tényleg hajtsuk is végre. Üdvözülés és keresztényi engedelmség egy és ugyanazon dolog. Az értelemnek hü és engedelmes felhasználása, hogy Istenről helyes nézeteket alkossunk, még nem a legfőbb parancs. Az Isten akaratát iránt való engedelmséget kell az előbbivel összekötnünk, különben az értelemnek minden munkája keveset fog érni.

Hogy az Isten akaratának való engedelmség köteleességét teljesíthessük, ehhez szükséges ennek az akaratnak a megismerése, amelyet elsősorban a Jézus által kapott kijelentésből tudunk meg. Az Isten akaratát elől való meghajlás nem szolgáló megalázás valami külső tekintély előtt, hanem önkéntes alávetése a magunk akaratának. Jézus megszabadította az embert minden külső tekintélytől, félredobta az írástudók és farizeusok, a rabbik rabszolgai engedelmségét. Csak a tekintély maradt meg: Isten akaratát és csak egyféle engedelmség: a belülről jövő, az emberi lélek önkéntes felajánkozásán alapuló engedelmség. Isten fölöttünk és rajtunk kívül álló akaratát immanenssé lesz

bennünk, amikor felismerjük, hogy Isten törvényei és akarata egytől a mi törvényünk és a mi akaratunk. Enélkül a megismerés nélkül emberségünk ingadozó becslései között ingadozunk, e megismerés alapján ebből az ingadozásból kiemelkedünk s önként vetjük alá magunkat az Ő akaratának. Isten akaratának öntudatos eszközévé kell lennünk, ez tesz Jézus tanítványainvá és igaz keresztényekké.

Hogy ez az akarat milyen módon valósul meg, hogy miként fog beteljesedni, arra adják meg a választ Jézusnak Isten országáról való tanításai. Isten országa az, amely az Istennek, az istennek az uralmát jelenti; mindazt, ami nem e világból való, nem olyan, mint a földi országok. Ez az Istenországa Jézus tanításainak a középpontja, amelyek köré minden tanítás sorakozik. Isten országa eredménye annak az átforgató munkának, amelyet a kijelentésnek kell gyakorolnia az emberi lelkekre. Olyan ország, ahol ellentmondás és feltétel nélkül megvalósul minden, amit Isten meg akar valósítani, amikor az ember megértve Isten akaratát, megalkuvás nélkül dönt amellett, hogy ezt az akaratot teljesítse. Isten országa a transzcendensnek, az istennek immanens valósággá levése, amely nincs összekötve semmiféle spekulációval. Isten lelkének, a szentléleknek uralma a világon. Közöttünk és bennünk kell, hogy megvalósuljon, ha felismerjük, hogy Isten akaratának munkatársai vagyunk, illetve ilyenekké lehetünk. Jézus a maga kis körében megvalósíthatónak tartotta s köteleességévé tette tanítványainak. Ebben az országban kell megvalósulnia mindazon értékeknek, amelyek Jézus tanításaiból fakadnak, tehát az Isten és emberszeretetnek, az ellenség szeretetének, a jóság-
nak, az irgalmasságnak, a megbocsátásnak, a szellem mindazon értékeinek, ami valóban értékesé teszi. Az abszolút értékek birodalma ez, amelyek a történelem folyamán megvalósulhatnak.

Bárhogyan is fogjuk fel az Isten országát, lényegében lelki ország, amelyben a szellem is-

teni értékei valósulnak meg. Ez a keresztény vallás programja. Jézus tevékenysége ez ország felépítésére irányul. Állandóan arra tanít, hogy mely utakon haladva lehetünk Isten országának tagjai. Látja a boldogtalan, szenvedő, a bűneiben és gyarlóságában, egyéni és társadalmi szerencsétlensége között az újjászületésre rászoruló embert. Megmutatja az újjászületés egyetlen lehetőségét, mely abban áll, hogy vessük alá magunkat Isten akaratának. Jézus hitével, Isten és embertársa iránt érzett szeretetével és cselekedeteivel példát adott arra, hogy mit kell tennünk, hogy a lélek békéjét és üdvösségét elérhessük.

Jézus mindezt azért tette, mert látta, hogy van remény és lehetőség arra, hogy Isten országa megvalósuljon, hogy az ember gyarlóságából megszabaduljon s hogy kijusson mindabból a lealázkodásból és rabszolgaságból, amely az embernek gyöngeségében és tehetetlenségében jut részül. Ez a lehetőség az emberi lélekben van, amely alkalmassá teszi arra, hogy megjavuljon, hogy bűneit megbánva megtérjen. Jézus feltárja az emberiség előtt a szellem végtelen értékét, a tökéletesedésre való alkalmasságát s megtanít arra, hogy Istennek az ő határtalan atyai szeretetéből kifolyólag az a célja, hogy az emberi lelket tökéletesítse. S így lehetséges, hogy ez bekövetkezzék.

Ami eltelt azóta, amióta az emberiség az evangéliumi kijelentésnek birtokába jutott, rövid idő az örökkévaló célok beteljesedéséhez képest. Az evangélium örömezenet lehet annak számára, aki megérti belőle Isten akaratát, de súlyos ítéletet tartalmaz annak a számára, aki erre nem képes. A követelmény, amit az evangélium kíván, szinte emberfeletti s teljesítése mégsem kerülhető el. Jézus hitte és remélte, hogy Isten országa megvalósulhasson ezen a földön. Minden egyesnek vállára tette a feladatot, amelyet kinek-kinek meg kell oldania és az erkölcsi felelősségnek azt a súlyát, amelynek viselése nélkül ez az ország nem valósulhat meg...

Olvasd és terjeszd
az
„Unitárius Közlöny“-t!

Dr. Boros György püspök emlékezete

Részletek Ürmösi József püspöki titkár 1948. jan. 21-én tartott emlékbeszédéből.

Teológiai tanári működése közben vizsgálta, figyelte az unitárius egyház belső életét, külső megnyilvánulásait és e téren azt tapasztalta, hogy az egyház vallásos élete a vasárnap délelőtti templomozás alkalmával tartott prédikációkban merül ki. Sok helyen azonban még a templomlátogatás is hiányos és a szolgálat is kívánni valókat hagy fenn.

Külföldi tapasztalatai alapján látta és érezte, hogy ez nem elég! Az igazi vallásos élet ennél többet vár és többet kíván!

De még egyebet is tapasztalt, azt, hogy itt Erdélyben és a Királyhágón túl, Magyarországon élő keresztény testvérelekezetek lekicsinyléssel, gunnyal és alaptalan ráfogásokkal viseltettek az unitáriusokkal szemben és nyilatkoztak róluk, miután a polgári osztály és népiünk körében nem ismerték tisztán és világosan unitárius vallásunk tanításait és emiatt a guny és lekicsinylés bátortalaná tette sokakat, hallva annak hangoztatását, hogy az unitáriusok Krisztus-tagadók, nem keresztények, sőt eretnekek... Dr. Boros György, mint tiszta, világosgondolkodású unitárius és székely népet szerető ember, lehetetlennek tartotta, hogy azt a népet, melynek elődei, ősei 300 esztendő zivatarai és megpróbáltatásai között hiven kitartottak és megmaradtak egy-

házunk mellett és követték vallásalapítónk — Dávid Ferenc által — kifejtett jézusi evangéliumi tanításokat, hogy ezeknek utódait ettől most alaptalan ráfogásokkal és lekicsinylésekkel eltérítsék!

Dr. Boros György volt az, aki annakidején ezt a fenyegető veszedelmet felismerte és az egyházi hatóság, unitárius vezető embereink körében mozgalmat indított arra, hogy a hivatalos egyházi élet mellett egy olyan „belső egyházi egyesület“ szerveztessék, mely a családi, egyháztársadalmi életben terjessze és öntudatosítsa az unitárius vallásos ráfogást és életet, amely aztán eloszlatja azokat a téves ráfogásokat és ítéleteket, melyeket az unitáriusokra ráfogtak.

E cél elérésére apostoli lelkesedéssel írt, beszélt, fáradozott, embereket hozott össze egy vallásos egyesület megalkotásának megtárgyalása és megalakítása érdekében.

Végre 1885 aug. 29-én tartották meg — a helyi és vidéki tagok képviseletében Kolozsvárt az alapító közgyűlést, mely Dr. Boros György titkár indítványára, az új egyesület zászlójára nagy vallásalapítónk: Dávid Ferenc nevét írta fel!

A Dávid Ferenc nevével indult be az unitárius missziói élet Dr. Boros György titkár-szerkesztő lelkes és 37 esztendőn át fáradságot nem ismerő, kitartó munkájával...

A sepsiszentgyörgyi Nőkészvetésége január hó 18-án meleg és bensőségteljes ünnepségben részese volt elnöknőjét, Dr. Szánthó Vitusnét 70. születésnapja alkalmából teadéltán keretében. Az ünnepeltet Ürmössy Gyula lelkes közölte a Nőegylet és távollevő gyermekei nevében. A Nőegylet tagjai virágcsokrot és kedves emléktárgyat adtak át az ünnepeltnek szeretetük és megbecsülésük jeléül.

Ez alkalommal — iéven Pirooska napja — Álamossy Mihályné, a Nőegylet hűségese pénztárnoka, megható szavakkal üdvözölte névnapja alkalmából Ürmössy Gyulánét, a nőegylet elnöknőjét és átadta a nők virágcsokrárt és értékes ajándékát. Az állandó buzgó nőegyleti munkában ez a bensőséges ünnepély vezetők és tagok számára egyaránt pihenés és erőforrás volt a jövőre.

Tavaszi ébredés

A természet rendje mintha megváltozott volna. Szép, hosszú ősz után karácsonyra havat kapunk; ám alig hogy megkezdődött a farsang, már tavaszi lehellet üde levegője ömlött végig völgyeinken, hegyeinken. A fák, növények, ezek a legérzékenyebb élőlények a melegedő napsugárban azonnal feleltek: kéréjük alatt megmozdult az élet olyan időben, amikor rendszeren még kemény fagyok dermedtik téli álmokra.

Az ember, ez az okos, de kevésbé érzékeny lény szaladt, hogy megtudja a természet rendje felborulásának okát. Megfegalmazta a föltevést: pár ezer kilométerrel közelebb jutott bolygónk, a Föld a Naphoz. A fák, füvek tovább éltek érzékeny, mindenre reagáló életüket. Az ember pedig megnyugodott; mert a természet rendszeres menetétől eltérő időjárásra értelmé számára kielégítő feleletet kapott. Az nem fontos, hogy igaz-e a föltevés, fűdi-e a valóságot, a lényeg az, hogy az ember megtartsa benső világának biztos egyensúlyát, melynek szabad és kell ingadoznia az időjárás szeszélyei szerint, de végül is egy adott időben egyensúlyba kell jönnie, különben saját énjét veszíti el.

Még most nem tudjuk, hogy milyen hatása lesz a mostani időjárásnak az ideai aratásra, milyen gazdasági-, munka- és ételmezési következményei lesznek, egyelőre csak az a fontos, hogy az ember visszanyerte benső egyensúlyát, a lelki nyugalmat. A növények, fák majd megteszik a magukét és ebben majd az ember is segíti áldott munkájukat.

Érdekes, hogy amennyire keresi a növény a napsugarat, hogy ahoz szabja életét, nedvkeringését, rügyek fakadását, éppen annyira keresi az ember is a benső élet, a lélek egyensúlyát. A lélek oly érzékeny, hogy tulatesz a legfinomabb műszeren. E benső érzékenységet

nem lehet mikromilliméterekkel, hajszálfinomságu fokokkal mérni. Az ember éppen ezt a benső finomságot titkolja legjobban a világ előtt — ösztönösen. A fák nedvkeringését nem látjuk, de ha megindul a napsugár hatására, eredménye mindjárt jelentkezik. Az ember elzárja bensejét, védekezik a lelki szirokkó hatása, az emberi élet minden nagy szélfuvása ellen. Ám az emberismerők ép úgy észreveszik ezt, mint a botanikusok és az Isten kertjében járatosak a fák, növények életjelenségeit. Titkolunk, titkolózunk. Betakarjuk lelkünket és benső lényünket a közönyösség láthatatlannak hitt páncéljába. Elkérgesedünk kívül, — de belül megmarad az örök érzékeny lény, a gyermek, az ifju, a vőlegény és menyasszony, kik az élet szépségeit várják.

A fák kérge alatt nem zajlanak le megrázókódítások. Földrengések, vulkánikus kitörések ismeretlenek a növényi világban.

Oh, de ezzel ellentétben hány és hány lelki földindulás zajlik le az emberek lelkében — naponta! Az indulatok hegyei rendülnek meg, a szánalm esőfelhői viharzanak tova, a fagy dermedt hidege áramlik át, csapongó jókedv tavaszi szellője lebben, jóság melege hevit pírrosra, gyűlölet, bosszu feketéje sötétlik s e sötét égen a gyermeki alázat tejutja fehérlik. Milliószikrázó csillag szemé pislog a csupa kék égen.

A sötét éj lassan virrad, pirkad keleten, ott, hol a Nap támad.

Egy elkezdett nap megindul. A benső élet minden műszere hajszálra beállítva figyel, az idegek felajzva, az érzékszervek vételre készen, az izmok duzzadón várják a munkát.

S az értelem, a benső élet örök gazdája repesve figyel az ébredő hajnalt, hogy értelmet, célt, tartalmat adjon annak.

Lőrinczi Mihály

Rövid időn belül megjelenik: **Dr. Varga Béla: Hit és vallás c. műve.** Az Unitárius Egyház Sajtó- és Iratterjesztő Bizottsága nagy anyagi áldozatok árán megjeleneti Dr. Varga Béla hitelveinket

ismertető művét „Hit és vallás” cimen. Az Unitárius Közlöny jelen számában egy részletet közlünk művéből. Reméljük, hogy ez a hiánypótló könyv megnyeri híveink tetszését s hozzájárul hit- és

életfelfogásunk ismertetéséhez. A könyv kb. 3 hét múlva jelenik meg; megrendeléseket az Unitárius Egyház Sajtó- és Iratterjesztő Bizottsága címére (Kolozsvár, Kossuth L. 9.) kérjük küldeni.

Ki volt Jézus?

Jézus életének és tanításainak forrásai az evangéliumok, azaz a Márk, Máté, Lukács és János evangéliumai. Ezek a források azonban rendkívül korlátolt ismereteket nyújtanak Jézus életéről. Tudjuk, hogy az evangélisták, eltekintve a legendás születési történetektől és a gyermekkorra vonatkozó egyetlen utalástól, kizárólag Jézus élete végét mesélik el, azt a rövid időszakot, mely az ő nyilvános működését foglalja magában, a keresztelestől a haláláig. Ami azelőtt történt, az ő nem nyilvános működésének 30 esztendeje, azaz tulajdonképpen Jézusnak szinte egész élete, előttünk ismeretlen. A rendelkezésre álló adatok a dráma utolsó felvonásával kapcsolatban sem tárnak eléink egy élettörténetet. Nem csupán a személyiség fejlődéstörténete hiányzik, hanem a Jézussorsának egy igazi összefüggő elbeszélése is. Nem történetírók munkáival van dolgunk, akik a források beható tanulmányozása után szabad művészi formában dolgozták fel anyagukat. Ami a mi tulajdonunk, az tanulatlan, népi hagyomány, mely eleinte szájról-szájra járt, míg aztán az evangélisták azokat feljegyezték, összegyűjtötték és közkinccsé tették. Amikor egy nép hőseiről beszél, lélektani fejlődést nem láthatunk és nem szemlélhetjük az élettragédia drámai felépítését sem, hanem csupán egyes történeteket, melyeknek meg van az az óriási előnyük, hogy színesek, lebilincselők, s jellemzők; a jellemző, megkülönböztető vonásokat tárják fel egy történeti személyiséggel, ez esetben Jézussal kapcsolatban. Ha tehát Jézus életét részleteiben nem is ismerhetjük meg, megismerhetjük az ő egyedülálló, rendkívüli egyéniségét. *Az evangéliumi anyag mögött egy élő személyiség áll.*

Jézus egy alázatos, istenfélő tanító volt, aki szertejárt Palesztina földjén és tanított, prédikált, hirdette „a jó hirt”, az evangéliumot, az Isten országát. De Máté evangélista feljegyzése szerint „ugy tanítja vala őket, mint akinek hatalma van és nem úgy, mint az írástudók”. Ebben a találó megállapításban jut kifejezésre az, ami merőben új, a régítől elütő, forradalmi a Jézus egyéniségében és tanításában. A zsidó vallás teljes mértékben a mózesi törvényhez volt kötve. A betű vallásává meredett, melynek szigorú előírásai szűk térre szorították a vallásos élet korlátait. Ehhez járult az a feltétlen

bizonyosság, hogy a zsidó népnek Istennek szerződéses viszonya van, mely biztosítja őket afelől, hogy előbb-utóbb Isten akaratából minden népet leigáznak és a föld uralkodó népévé válnak.

Jézusban a zsidó vallás kötöttségeiből és nemzeti kizárólagosságra való törekvéséből semmit sem találunk. Egész lényéből egyszerűség, szelidség, őszinteség, közvetlenség, szabadság, életkedv és mindennek előtt mélységes istenhít árad. Nem igényelt magának se tökéletességet, se mindentudást, se csálhatatlanságot. Egyszerű, igazi emberi életet élt. Szeretett betekinteni az otthonok csendjébe. Életét közönséges, hétköznapi emberek között töltötte; a nép alsóbb rétegével állott állandó összeköttetésben. De ha a néppel való érintkezése hétköznapi is volt, ő sohasem lett egy pillanatra sem azzá. Mint a nap, mely melegét és fényét elárasztja a földön, de azért mégis nap marad, Jézus is fényt, világosságot, meleget árasztott lényéből, anélkül, hogy azáltal önmaga szegényebbé vált volna.

Jézus tanításainak lényege két nagy parancsolatában található, melyek közül az első így hangzik: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből”. Az ótestamentumi zsidó felfogás szerint Isten igazságos. Népe iránti gondoskodása atyai, de ugyanakkor bírói; az itéletben irgalmatlan büntetés vár a bűnösök számára. Jézus ezt az ótestamentumi istenfogalmat nem csupán kiegészítette, tökéletesítette, hanem teljes mértékben átalakította. Szembefordult a judaizmus kizárólagosságával és külsőségeivel és kimutatta, hogy a betű vallásánál magasabbrendű a lélek vallása, mely az emberi szívekben él és minden embert az istenfűzés tudatára emel. Jézus számára Isten egy fény, élő, létező, jelenlévő valóság. Jézus minden szavával és minden cselekedetével Isten felé irányította az emberek lelkét. Számára Isten egy tisztán szellemi, személyes valóság. „Isten lélek és akik Őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják”; így összegezi Jézusnak az Istenről való tanítását egyik tanítványa, János evangélista. Jézus Isten atyafiságát, közelségét, abszolút szentségét és szeretetét prédikálta. Hosszu századok után sem vesztettek semmit üdésükből azok a példázatok, melyekben Isten atyai

szeretetéről van szó. Jézus szerint a mezők liliomai, az égi madarak éneke, az egész világ a maga szépségével és gazdagságával Isten atyai szeretetét sugározza.

Jézus a legmagasabbrendű életprogramot, az eszményi ember életprogramját hirdette erkölcsi tanításaiban. Ennek a programnak alapja a jézusi parancsolat második része: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat”. Ez az erkölcstan helyenként nagyon kevéssé, parancsokat tartalmaz. Az erkölcsi követelmények színvonalát Jézus a lehető legmagasabb emberi fokra emelte.

A mindennapi életben való szemlélődésben leginkább az ragadta meg lelkét, hogy az embereket fáradtának, örömnélkülieknek, súlyosan megterhelteknek látta. Ezért életcélul tűzte ki, hogy őket lélekben gazdagabbá, életüket teljesebbé tegye. „Élet volt benne”, amint János evangélista mondja, élet, lüktető élet. Lelke mélyén az a bizonyosság élt, hogy őt az Atya küldte a világra, hogy az élet ihletője, megélevenítője legyen.

Jézus meghatározta, felállította az ember embertársaival szembeni magatartásának, viselkedésének legszentebb alapelveit, melyekre gyakorlati példákat a saját maga cselekedeteiben szolgáltatott. Megható és magasrendű összhang mutatkozott azok között a dolgok között, melyeket tanított és amelyeket csendben megcselekedett. Lépten-nyomon hangzott az igazságosság és szeretet parancsainak nem csupán hirdetését, hanem a mindennapi életben való szüntelen gyakorlását. Tanításával és cselekedeteivel az élet értékeit teljes mértékben forradalmasította.

Egy alkalommal, a gyermekekre tekintve, így szólt tanítványaihoz: „Engedjétek hozzám jöni a gyermekeket és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké a mennyeknek országa”. Ezek a szavak metsző késeként kellett, hogy behatoljanak a hallgatóság lelkébe, mert példának eddig nem állították a gyermeket, akit követni is lehet. A magasabbrendű életnek a mintái a gyermekek, mert elevenek, őszinték, tiszták, mert van bennük egy természetes, romlatlan függőségi érzés azokkal szemben, akik nálánál jobban ismerik a dolgokat és nálánál erősebbek, mert a gyermekek az Isten akaratát töltik be. A felnőtteknek pedig a gyermekekhez hasonlókká kell válniuk, hogy

az Isten országába beléphessenek. A gyermekeket Jézus ezáltal a szentség magaslátára emelte.

Amikor egy leprában szenvedő ember Jézushoz ment és így szólt hozzá: „Uram, ha akarsz, meg-tisztíthatsz engem“, a helyzet tra-gikus voltát ez a szó mutatja: *ha akarsz*. A szerencsétlen beteg, em-beri segítség után sóvárogva ugy-találta, hogy az igazi probléma nem az volt, hogy az emberek, maga a társadalom *nem tudott* segíteni, ha-nem az, hogy hiányzott belőle ahhoz *az akarat*. A Jézus és korabeli társadalomnak hosszú és tragikus kapcsolata volt a szegénységgel, a nyomorusággal és a szenvedéssel. A társadalmi kérdésekkel foglalko-zók tudják, hogy a szenvedéssel való hosszú kapcsolat demoralizáló hatással van az emberre. A társa-dalom, melyhez a leprás tartozott, tragikusan közömbös volt a nyo-morusággal szemben.

A könyörülő samaritanus pél-dázatában a pap és a lévita nem azért vannak kárhozható, mert va-lami rosszat cselekedtek, hanem azért, mert a *jót, amit kellett volna, nem cselekedték*. A könyörülő sza-maritanus pedig nem azért része-sül az ítéletkor jutalomban, mert a rossz cselekvését elkerülte, hanem mert a *jót megcselekedte*. A gaz-dag ember és a szegény Lázár példázatában a gazdagnak nem az a bűne, hogy a nyomoruságot növelte, hanem az, hogy a nyomort *jócse-lekedetével nem enyhítette*. Az ítéletkor hangzik a döntés: „Ameny-nyiben nem cselekedtél meg egy-gyel a legkisebbek közül, én velem nem cselekedtél meg“.

Ebből a hittérből ragyog elő a Jézus fényes alakja, személyisége. Számtalanszor tapasztalta életében Isten jelenlétét, szerető atyaságát és minden szenvedő, bűnös gyerme-kért vajó aggodását. Ezért isteni küldetésének áldott tudatában az evangélium orvosságát használta minden szenvedésre és nyomoru-ságra, mellyel találkozott. Nem csoda hát, hogy a nép, mely sötétségben volt, látott nagy világosságot. Nem csoda, hogy az egyszerű emberek szívesen hallgatták. És nem csoda az sem, hogy a világ megváltójá-nak tartották.

A jézusi erkölcs tanítási értel-mében az élet törvényét, a lét ér-telmét mindennek és mindenkinek be kell töltenie. A mezők lilioma nem munkálkodik és nem fon, de mégis betölti hivatását azáltal, hogy pompázik a mezőben. Így az em-ber is meg kell, hogy élje élete törvényét azáltal, hogy keresi Isten országát, amiképpen a liliom ke-

resi a világosságot. Jézus azt hir-dette, hogy a legmagasbbrendű élet az egyszerű, természetes élet. Az egyszerűség nem külső dolog, ha-nem a dolgokkal szembeni benső magatartás. Az élet akkor válik egyszerűvé, ha benne az első dol-gokat az első helyre helyezzük. Az első dolog pedig az Isten országa, amelyben nem az erőszak, hanem a szeretet kormányoz. Ebben az országban a szeretet a király és a lélek csak ezt az egy királyt ismeri el. Ebben az országban bőséges, gazdag élet van. Aki ezt az életet

éli, annak számára az öökkevaló-ság most van, az ég itt van és a halál nem jelent aggodalmat. Mert nem az élet hosszúsága számít, ha-nem annak intenzitása: a hit fénye és a szeretet gazdagsága.

Ezt hirdette Jézus. Ez volt az ideál, az eszmény, amit csodálatos egyszerűséggel és erővel hirdetett és amit életével, cselekedeteivel ki is töltött. Ez a jézusi örökség, a jézusi tanításból kiáradó szellem a kereszténység igazi alapja.

Dr. Kovács Lajos.

Dr. Gál Kelemen emlékezete

Részletek Dr. Bodor András kollégiumi igazgatónak 1948. február 18-án tartott emlékezéséből.

Hisszük, hogy a nemzet, az emberiség életének boldogulása nemcsak attól függ, hogy az ál-lamférfiak milyen elgondolásaik, mennyire élnek hivatásuk ma-gaslátán, hanem nagymértékben attól, hogy a kis egyének a ma-guk munkahelyén mennyire ér-zik át elhivatásukat, mennyire tudnak őszinte, becsületes mun-kások lenni. Az őket ért kitün-tetés alapvető biztosítéka a vál-lalt munka becsületes végrehaj-tásának. Ilyen kitüntetés érte az ifju Gál Kelemen, amikor az unitárius egyház igazgatónak vá-lasztotta, de alig volt egyházi életünkben olyan kitüntetés, amely annyi elkötelezettséggel járt volna, mint Dr. Gál Kele-men igazgatói megbízatása. Az unitárius egyház a múlt század végén szinte nem sejtett lendü-letre kapott. A nagy alapítók és a nagy tudósok, a Berdek és Brassaiak szelleme, a haladásba vetett feltétlen hit nagy áldozat-készség árán létrehozta 1897 és 1901 között az új kollégium épü-letét. Ennek lett első igazgatója Dr. Gál Kelemen. A régi épület szűk, sötét szobáiból, fogycékos felszereléseiből a Főgimnázium átjött ebbe az új épületbe s az addig alig ismert unitárius kol-légium egyszerre nemcsak a vá-ros, hanem az egész ország di-sze lesz. Testvér-egyházak ve-zetői, államminiszterek, tanárok és diákok az ország legtávolabbi részeiből jönnek megtekinteni az akkori kor elgondolásai szerint csaknem hiánytalanul berende-zett iskolát. Angol és amerikai unitárius testvéreink ellátogat-nak hozzánk és őket is eltölti az unitárius szellem alkotó ereje. (Csak érdekességből jegyezzük

fel, hogy első látogatója, aki nevét az emlékkönyvbe bejegyezi, egy leningradi egyetemi tanár.) Az új iskolának nagyszerű be-rendezése van, el van látva szinte kifogástalan bentlakással, konviktussal, könyvtárral, szer-tárakkal. És mindennek élén áll a fiatal, 31—32 éves igazgató. Dr. Gál Kelemen átérzi és tudja ennek a kitüntetésnek minden felelősségét. Annak tudatában talán pillanatra mégis remeg s a titokzatos jövő nagy feladatai előtt pillanatra mintha kétségbe vonná saját erejét. Ezért írja a régi kollégiumnak utolsó év-könyvében, első igazgatói évé-ben: „Közel 200 év után ez is-kolai évvel elhagyjuk a régi egy-szerű iskolai épületünket s a jövő évben diszes új kollégiu-munkba költözünk be. Az öröm és szomorúság, a remény és két-kegés egyes érzelmei között jegyezzük fel iskolánk életében e korszakos fordulatot. Egyfelől a múlt dicsőséges és biztató ké-peit, másfelől a jövő bizonyta-lanságai állanak előttünk s in-dokolttá teszik a habozás és a félelem érzelmeit, hogy vajjon meg tudunk-e teljes mértékben felelni azoknak a nagy és szent érdekeknek, amelyeknek őrzé-zésére, ápolására és fejleszté-sére egyházunk a mindennapi követelményeknek megfelelő di-szes palotát építette“. Tudja, hogy e diszes palota csak keret és az ő feladata, hogy ezt a ke-retet kitöltse megfelelő tartalom-mal s bizonytalanul kérde saját magát: „Vajjon ki tudjuk-e elé-gíteni az igényeket régi erőink-vel, régi szorgalmunkkal, régi ambíciókkal? Vajjon tudunk-e a diszes külsőnek megfelelő,

nemes tartalommal bíró belsőt nevelni" ?

A szellemi belső, a cél, amelylyel a diszes külsőt ki akarja tölteni, Dr. Gál Kelemennek abból a beszédéből csendül ki, amelyet az új épület gondozásbavétele, megnyitása alkalmából mondott. A nevelésnek az Istenbe és az emberiség egyetemes haladásába vetett feltétlen hit világánál kell történnie. Felfogása szerint az anyagi haladással együtt halad, ha lassabb léptekben is, a kultúra, a szellem és az erkölcs. A keresztény vallás fenséges erkölcsrendszerének világánál kell hirdetni a tudomány szabadságát, szórni szét az értelem számára a világító sugarakat s mindezeknek féryénél egész embereket kell nevelni. Az ifjúságnak nemcsak értelmét kell fejleszteni, a tudás adataival megtömní, az ismeretanyagot a legcélravezetőbb módszerrel közölni, szóval tanítani, hanem főképpen nevelni kell az ifjúságot: a bizonyos dispositiókkal rendelkező ifjui lelket hajlékonyá és fogékonyá kell tenni minden szép, jó és nemes iránt. A másik célja a nemzeti nevelés; az azonban sen miképpen nem lehet szűkkeblű chauvin felfogásu, mert amint mondja: „Nem zárunk el az idegen hatásoktól, de átdolgozzuk azokat a magyar lélek magyar termékévé, hogy érezzék meg azon a nemzeti lélek ize, zamatja”. Végül ez irányban felfogott nemzeti nevelés mellé járult a vallásos nevelés, ahol azt hirdeti az ifjúságnak, hogy a helyesen felfogott vallás tanai és a tudomány bebizonyult eredményei között ellentét nincsen.

* * *
Nagy munkája, a több mint ezer oldalra terjedő két kötetes „A Kolozsvári Unitárius Kollégium Története” többek között „tükör akar lenni... , hogy a mai ifjúság maga elé tartva, olvasson ki belőle bátorságot és bizalmat az élet küzdelmének bátor vállalására és megharcolására”. A filozófia messzi bárányelhős, sikos tájairól így tér haza a nevelés kérdésein keresztül az öregségig eljutó tanár, hogy a kisebbségi sors mostohaságában a mult felé fordulva megkapaszkodjék az ősi alma mater példát mutató történetében s a levéltárakban porosodó iratokból szemeink elé varázsolja egy sok elnyomatáson, küzdelmeken hányatott erdélyi magyar intézmény viszontagságos, de

példátmutató, fénytárasztó élet-történetét. Ez a könyv, amint Járosi Andor megállapítja, életmű. Koronája egy hosszú nevelői életpályának. A kollégium csak a mag, s mint a magra az azt létrehozó gyümölcs, úgy simula mag köré az egész unitárius egyház történelme, sőt az egész erdélyi magyarság utolsó négy és félszázados történelme. 1905-ben 50 éves papi szolgálata alkalmától küldött tanári feliratra válaszként írta Ferencz József akkori püspök: „A kolozsvári kollégium egyházunknak legerősebb biztosító intézete, amely amíg fennáll, addig egyházunk miatt nincs okuk aggódni.” Ezt a megállapítást Dr. Gál Kelemen jól szívére vette s művében biznyságot tett arról, hogy a kollégium a multban nemcsak a legerősebb biztosító intézete volt egyházának, hanem megtartó vára is.

E nagy munkának folytatása második nagyszabásu műve „Kilyéni Ferencz József unitárius püspök élete és kora.” Ebben a művében az egész unitárius egyház, sőt a világ nagy unitárius mozgalmainak történelmét a püspök élete köré fonja s tulajdonképpen nem is más ez a mű mint az előbbinek folytatása és sok szempontból kiegészítése. Utolsó, nyomtatásban megjelent nagyobb műve — Jakab Elek országos levéltárnok élete — volt.

Irodalmi munkásságáról elmondott rövid ismertetés csak a vázlatvonalak igényével léphet fel s talán hozzásegítenek ahhoz, hogy kialakítsuk Dr. Gál Kelemen sokoldalú, munkás alakját.

EGYHÁZI TUDÓSÍTÓ

Egyházi függő ügyeink elintézése végett Rázmány Mór központi tisztviselő február hónap folyamán Bukarestbe utazott, ahol Bende Béla képviselő afiával a vallásügyi minisztériumban és az Országos Nyugdíjintézetnél eljárak. Remélhetjük, felelős személyek ígérete alapján, hogy komprimált lelkészeink a nyugdíjaikat rövid időn belül megkapják, a járulékok befizetésének rendezésére később kerül sor. Egyházi megbizottunk hosszas tárgyalásokat folytatott aziránt, hogy a visszamenőleges járulékok befizetésére hosszú lejáratu haladékokat kapjunk s erre nézve kedvező ígéretet kaptunk.

VASÁRNAPI ISKOLA

Az ürmösi lelkészbeiktatóhoz a Vasárnapi Iskolai Egyesület is ünnepi érzésekkel csatlakozik. Mert ugy Ürmöst, mint Lőrinczi Lászlót — külön külön is — benne érezzük mozgalmunkban. Hiszen a mi indulónk, mely csillagoskönyveink disze s összefüveteleink életet elárasztó muzsikája, Ürmösről jött közénk. Ott született, nem is olyarégen, az oltmelléki székely falu ősi séget lehelő temploma körül, két jövőben feszülő lélek áldott hangulatában. Világos szavai ürmösi lelkész tolla nyomán fogóztak ritmusba, hogy dalba lendüljenek a néhai ürmösi kántor fiának hangszerén. Szegény Fekete Lajos a brassót temetőben pihen. Nagy Sándor budapesti énekvezér lett, de közös művükben ma is Ürmös szíve dobban, ürmösi zsolnár zeng, s ürmösi gyermekek végtelen sora kanyarodik fel a Holnap kaptatóján. Ezért érezzük azt, hogy indulónk erősödő szálai által mozgalmunkba beleszővődött az oltmelléki székely falu lelké. Lőrinczi Lászlóról pedig tudjuk, mit jelent az erdélyi unitárius vasárnapi iskola számára. Ő egyik leglelkesebb kedvezményezője és fejlesztője. Nemcsak elméletben foglalkozott a vasárnapi iskolával — most már kitéphetetlenül belehelyezve azt az unitárius gyülekezeti nevelés nagy rendszerébe — hanem nyikómenti lelkészi szolgálata idején meg is valósította. És hű maradt hozzá akkor is, amikor felsőbb hívásra más munkamezőre lépett. Székelykereszturi vallásánársága alatt, mint egyházunk fontos nevelőtényezője, lankadhatatlanul terjesztette az eszmét, minduntalan halálva a vasárnapi iskola szükséges voltának serkentő szöfatát. S most, hogy újra egyházközségi szögalatot vállal, élete, mint dalvirágos ág a küldetés gyönvörüség terhe alatt meghajolva, az ürmösi lélekbe simul. Az indulót, melyet Ürmös adott volt nekünk, sokszáz jézusi betűt sugárzó csillagoskönyvvel és sokszáz csillagos gyermekszív muzsikájával gazdagítottan fordítja vissza gyülekezetéhez Lőrinczi László ürmösi lelkész. Jól esik erre gondolni s az ürmösi erőteljesen induló vasárnapi iskolára.

*Letűnt az éj, köszönt a nap,
Miénk az élet, dalra hát!*

K. Nagy Ferenc.

Megalakult a vasárnapi iskola a bordosi egyházközségben. A bordosi egyházközség hivei ifju lelkészüek Kelemen Miklós vezetésével megalakították a vasárnapi iskolát, Az egyházközség 11 tanköteles ta-

mulója minden vasárnap összegyűl, hogy a vasárnapi iskola keretében megismerje unitárius hit- és életfel-fogását s felkészüljön az Isten aka-rata szerinti cselekvő életre. Isten áldása legyen munkájukon!

Állítsuk helyre a dévai „Dávid Ferenc emléktáblát“! A kolozsvári Unitárius Középiskolás Leányok Munkaközössége 1947 november 15-én, Dávid Ferenc emlékünne-pélyén hívta fel az unitárius ifjúságot, hogy közös erővel állítsuk helyre a háboru alatt összerombolt Dávid Ferenc emléktáblát a dévai várbán. A felhívás nem volt hiaba-való; az emléktábla helyreállítására az alábbi összegek érkeztek be: a torockói ifjúság 5200 Lei, a dom-bóói ifjúság 1265, a magyarszováti vasárnapi iskola 300, a kolozsvári vasárnapi iskola 1000, a haranglábi vasárnapi iskola 60, a magyarszováti mesedélután hallgatói 535, összesen: 8360 Lei. A Kolozsvári Unitárius Középisk. Leányok Munkaközös-sége a felajánlott összeget a félévi

szeretetvendégség alkalmával adják át, hasonlóképen március hó köze-pén adják át megajánlásukat a marosvásárhelyi és székelykereszturi unitárius ifjúság is. Minden ado-mány: Cluj, Str. Kossuth L. No. 9. küldendő Dr. Erdő János címén.

A torockói ifjúság példát adott. A torockói földműves és tanuló ifju-ság a Dávid Ferenc emléktábla helyreállítása javára, 1948. január 10-én Józán Miklós emlékünne-pélyt rendezett. Az ifjúság Benczédi Do-mokos lelkész vezetésével ének, vers, szavalókórus, előadás és ala-kalmi szindarab keretében emlékez-tek meg néhai lelkipásztorukról, aki-nek emléke olyan elevenen él a hívek lelkében. Az ünnepély komoly tartalma, az ifjúság részvétele és az egyházközség híveinek nagy érdek-lődése mutatja, hogy az emlékünne-pély építő, eredményes munka volt. Az ünnepély bevételeit: 5200 Leit pedig befizették az emléktábla helyre-állítási alapra.

H I R E K

Onkéntes munkán a Teológiai Akadémia. A Mezőség legértéke-sebb természeti kincsének, a földgáz-nak Kolozsvárra való bevezetése a lakosság óriási tömegeit mozgatja meg, indítja önkéntes munkaszól-gálatra. Megindulnak kicsinyek és nagyok, munkásság és értelmiség, tanárok és diákok, művészek és tisztviselők s jószívvvel ássák ki a számukra kijelölt árokreszt annak reményében, hogy a gáz rövidesen felgyullad középületekben és ma-gánlakásokban egyaránt s leveszi ezrek válláról a tüzelőanyagbeszer-zés súlyos keresztjét.

Teológiai Akadémiánk tanári kara és ifjúsága teljes egészében meg-látva ez óriási munkát fontossá-gát és magasztos hivatását, szintén beállt az önként dolgozók sorába és január 28-án teljes számmal ki-vonult a Dermata-művek mellett elhuzódó fővezeték árkanak kiásási munkálataihoz. Kijpirultak az arcok, tágultak a tüdők, felhólyagzott egy-két tenyér, egyesek „kaligrafikus“ írásai a csákány és lapát nyelétől pár napra még „kaligrafikusabbá“ váltak, de mélyült az árok s szinte percről-percre nőtt az árokból ki-dobott föld hosszu elnyuló tömege. Az erdélyi föld friss illata furcsa csillogást váltott ki sokak szeméből, hisz mindanyian székelyek, min-deniknek járt már a kezében az eke szarva, a kasza nyele, a vetőgép kormánya, a csákány és a lapát. Jókedvvel mentek ki mindannyian s egy megnyugtató, boldog, benső érzéssel jöttek hazafelé: ők is ele-get tettek kötelességüknek s mun-kájuknak eredményeképpen talán 1—2 órával hamarabb gyullad fel oly sok hideg és barátságtalan ott-honban az édes meleget árasztó olcsó gáz.

Megalakult a D. F. E. a bor-dosi egyházközségben. A bordosi egyházközség D. F. Egylete folyó évi január 14-én tartotta meg ala-kuló közgyűlését. Elnök: Bálint Lajos, alelnök: Kelemen Miklósné, jegyző: ifj. Bernád András, titkár: Asztalos Béniné, pénztáros: Ber-nád Árpád. Az új tisztikar mun-kába vette a D. F. E. vezetősége által kiadott program megvalósítását.

Lelkészi beköszöntő Bordoson. Belsőleges ünnepség keretében tartotta meg beköszöntőjét Bordo-son 1947. november 9-én az ujon-nan kinevezett ifj. lelkész: Kele-men Miklós. A tempomi ünne-pélyt Adorjáni Károly pipei lel-kész imája nyitotta meg. Ezt köve-tőleg Kiss Zoltán ravai lelkész, mint esperes-megbízott ismertette a nap

ISKOLAI HIREK

Kolozsvári Főgimnáziumunk ifju-sága az utóbbi hónapokban komoly felkészültséget mutatott tanuláson kívül, az iskolán kívüli szellemi mun-kában és a testnevelés terén. Részt-vettünk az iskolákközötti faliújság-versenyen és az összes iskolákat és osztályokat megelőzve, VIII. osztályunkkal győztesként kerültünk ki. A többi osztályok is, de külö-nösen a VI. osztály faliújsága ara-tott nagy sikert. Említsük ezuttal is meg Borsai János VIII., Huszár Tamás VIII. és Schneider Gusztáv IV. osztályos tanulók ne-veit, akik az iskolákközötti irodalmi versenyen az első díjakat hozták el. A VIII. osztály az „érettségi gon-dok“ mellett is tökéletesen befölti a sok komolyságot és felelősséget kívánó „vezető“ osztály szerepét. Sokan közülök aktívan tevékeny-kednek a MNSZ ifjúsági csoport-jaiban is. Az önképzőkörök szintén jól munkálkodnak és mi tanárok is nagy örömmel és szeretettel hall-gatjuk az irodalmi vagy tudomá-nyos próbálgatózásokat vagy törek-véseket. A VII. osztály pillanat-nyilag egy szindarab előadására ké-szül és ezuton dicsérik meg az e hó elején rendezett szülő-tanári összejövetel megrendezéséért, ahol alkalmunk volt nekünk tanároknak tudomást szerezni közvetlenül is, az ifjúság vágyairól vagy kisebb-na-gyobb bírálatairól. Minden osztály számára ajánlatos kezdeményezés volt. Itt hozzuk az olvasó közönség tudomására azt a szép eredményt,

amelyet Gimnáziumunk Kosárlabda csapata ért el az iskolákközötti bajnokságok alkalmával. Az összes kolozsvári középiskolások között a második helyezést értük el. (Ezt azért emeljük ki, mert mint köz-tudomású dolog: nincsen rendes tornatanárunk és a sport terén el-ért eredményeket kizárólag az ifju-ság lendületének és akarásának kö-szönhetjük.) Az alsó osztályok (re-gyedik, harmadik) után a VI. osztály is megrendezte a tornatermi osztálybajnokságokat. Győztesként a IV. osztályban Bálint Endre, a VI. osztályban Halmágyi Attila került ki. Mindketten értékes ku-pát kaptak. Az ARLUSz rende-zésében haladó ifjúságunk szép mű-sor keretében ünnepelte meg a Vörös Hadsereg megalapításának harmincéves évfordulóját. Ezuttal Bedő Károly VII. osztályos tanuló aratta a legnagyobb sikert, egy ere-defi orosz táncot mutatott be, mo-ravszkyromános lendülettel és ügye-séggel. Ifjúságunk tanuló, sportol és dolgozik! Dolgozik és dolgozott: sáncot ástak, malomárkokat takari-tottak és gázcsöveket fektettek! A mai ifjúság érzi, hogy csak öntu-datos munkával lehet élni, dolgozni, tudást gyűjteni! És az ifjúság tanuló és akar dolgozni, mert akar élni! (sinka z.)

Helyreigazítás. Turi egyházköz-ségünkben tévedésből gondnoknak Nagy Elek van feltüntetve. Ezen-nel kiigazítjuk, hogy a turi gond-nok Józán Elek.

jelentőségét, majd felkérésére Bíró Izák szentgericei lelkész olvasta fel a püspöki kinevezést. Az új lelkész Mt. 10³⁴ versét választva alapigének, tartotta meg szószéki beköszöntőjét. Kiss Zoltán esperes megbízott beiktató beszéde után ifj. Bernád András gondnok az egyházközség, Bálint Aladár az ifjúság és Adorjáni Károly lelkész a lelkész kör nevében üdvözölte az új lelkészt. A templomi ünnepséget közebed követte a lelkészi lakáson, melyen a község népe és vezetősege együttesen vett részt.

Unitáriusok a 48-as szabadságharcban. Február 27-én a Püspök ur elnöklete alatt egyházunk vezetősege értekezletet tartott, amelyen elhatározta, hogy a 48-as szabadságharc emlékét sorozatos ünnepélyek rendezésével örökíti meg. Az ünnepélyek kiterjednek az egész évre. Tárjuk felöleli 1. a szabadságharc utöröit, mint Brassai Sámuel, Bölöni Farkas Sándor, Jakab Elek, Kővári László stb. 2. a szabadságharc résztvevőit; népünket s 3. a 48-as gondolat ápolóit és kiteljesítőit. Az előadássorozatot nagyszabású ünnepély nyitja meg március 15-én, amelyen megnyitót Dr. Kiss Elek püspök, átfogó előadást Kelemen Lajos neves történettudós tart. A centennáriumi sorozatot Kelemen Lajos szaktudós támogatásával egyházunk vezetősége rendezi.

Felhívás lelkésztestvéreinkhez. Sajnálattal tapasztaljuk, hogy lapunk két utóbbi számával még sok lelkész társunk nem számolt el. Ez az oka annak, hogy lapunk januárban nem jelenhetett meg s mostani számunk megjelenítésére sincs meg a teljes fedezet. Kérjük lelkésztestvéreinket, hogy lehetőleg azonnal küldjék be az eladott lapok árát. Az el nem adott példányoknak a szerkesztőséghez való eljuttatását szintén kérjük.

A Dávid Ferenc Egylet Központi Választmánya január és február hónapokban hat egymásután következő szerda estén ünnepélyeket rendezett. A kollégium díszterme minden egyes alkalommal zsufolásig megtelt. Ürmösi József Dr. Boros Györgyről, Csifó Nagy László Józsan Miklósról, Bencédi Pál Kovács Jánosról, Dr. Simén Dániel Dr. Varga Béláról és Dr. Bodor András Dr. Gál Kelemenről tartottak emlékbeszédet. Az előadássorozatot Kelemen Lajosnak az egyházközség urvacsorai szerelvényeiről tartott előadása zárta be. Az előadásokat művészi műsor egészítette ki. A nagyszerű lelki élményeket nyújtó előadássorozat megrendezéséért a Választmány tagjait elismerés illeti.

Adományozás. A székelykereszturi Unitárius Gimnázium fenntartására a zsákodi unitárius egyházközség 16 véka búzát, az újszékeli unitárius egyházközség 372 kgr. kukoricát, 24 kgr. búzát, 11,5 kgr. babot, az alsóboldogfalvi unitárius egyházközség pedig 96 kgr. búzát adományozott. A Gimnázium Előjárósága ezután is hálás köszönetét fejezi ki az iskola fentartásában példátmutató egyházközségek adakozó hiveinek.

Egyleti élet Alsórákoson. Az Olt partján, Nagyküküllő vármegye keleti szegélyében van egy sokat hányódott, s 1940 után igen sokat szenvedett kis egyházközségünk, Alsórákos. Hosszu időbe került hiveit kishűségükből s kedvtelenségükből újra felrúzni, nehogy e kicsiny sereg széthulljon. 1947. december karácsonyán az itteni ref. dalárda közreműködésével nagy előadást rendeztek, melynek műsorában az unitárius Dávid Ferenc Egylet ifjúsága kimutatta igazi dolgozni vágyását, a ref. dalárda Aracsi Géza karnagy vezetésével pedig kimagasló számokkal szórakoztatta a számos közönséget. Könnyekig neveltette „Marcsa belépőjével” (Mágnás Miska) ifj. Nagy Béláné a lelkes közönséget. Ugyancsak ifj. Nagy Béláné betanításában egy magyar és román tánc járult hozzá az estély sikeréhez. ifj. Nagy Béla énekvezér a műsor levezetésén kívül humoros konferálással szórakoztatta a közönséget. Az estély jövedelméből fedezték az adó és más egyházi terheket. A Dávid Ferenc Egylet minden héten megtartja az előírt programban estélyeit s az önzetlen munkát siker koronázza. Adja Isten úgy legyen.

A sepsiszentgyörgyi unitárius egyházközség hivei a karácsonyi és újévi ünnepek alkalmával lendületes hitélettel tették bizonyosságot. Mindvégig igen szép számban látogatták az istentiszteleteket. Nagy szeretettel fogadták a Teológiai Akadémia által kiküldött ünnepi legátust, Albert Attila III. éves teológust és szószéki szolgálatát 10.245 leivel jutalmazták. Január 4-én tartott vallásos estélyen Dr. Kovács Lajos teol. dékán afia tartott előadást. Közreműködött a református egyházi dalárda Nagy József énekvezér vezetésével. Énekelt az egyházközség alkalmi énekkara is Kiss Dénes énekvezér vezetésével. Szavaltak Kiss Klárka és Szalai Kamilla. Nemes Jolánka zeneakadémiai hallgató nő szólóénekét áhitattal hallgatta az estély közönsége. Az egyházközség 1947. év nyarán átalakította lelkészi lakását a Nő-

egylet pénzével és a hivek közmunkájával, mintegy 50 millió Le költséggel. Az egyházközség lélekszáma állandóan emelkedik s már meghaladta a 800-at. A Nőkészövetség tervezi a gyülekezeti terem kibővítését, hogy az egyháztársadalmi életet lendületesebbé tehesse s a községi életbe a hivek nagyobb tömegeit is bevonhassa. A tervezett leányotthon beállításával az egyházközség a kör életében fontos missziót tölthetne be. A magasztos célok megvalósításához csak a hivek összetartása és áldozatos munkája szükséges. A lelkész bizik hiveiben és reménnyel tekint a jövő elé.

Hushagyókedden este a sepsiszentgyörgyi Nőkészövetség tagjai és vendégei számára kedves összejövetelt rendezett szórakoztató műsorral. Kiss Károly, Szalai Kamilla, Radó Illus, Köntés Sárika, Páll Géza, Kisgyörgy Árpád, Kisgyörgy Zoltán, Fekete Gábor, Szinte Ferenc, ifj. Kiss Dénes, Cseke Ákos, Birtalan Ibolyka és Kiss Dénes énekvezér szereplésükkel mindvégig kitűnő szórakozást nyújtottak a megjelent közönség számára. Előadás után a Nőegylet tagjai feketekávétt szolgáltak fel.

A sepsiköröspataki Nőkészövetség február hó 15-én szépen sikerült templomi ünnepélyt rendezett a szomszédos egyházközségek bevonásával. Istentiszteletet tartott Nemes Dénes kálnoki lelkész. Az ünnepélyt Ürmössy Gyuláné kör elnöknő nyitotta meg a Nőegylet munkájának méltatásával, rámutatva annak hasznos és szükséges voltára. Előadást tartott Kiss Dénesny. igazgató-tanító „A gyermek a családban” címen. Énekelt Kiss László. Szavaltak Szalai Kamilla sepsiszentgyörgyi és 3 köröspataki nőegyleti tag. Az ünnepélyt Székely Kelemen lelkész zárta be. Az ünnepélyen a köröspataki fűtött templom zsufolásig megtelt s azon Kálnokról a nőegyleti tagok 30-an, Sepsiszentgyörgyről 20-an vettek részt. A Nőegylet reméli, hogy e hitelesítő vallásos összejöveteleit az egyházkör többi egyházközségeiben is megtarthatja.

Halálozás. *Ozv. Bedő Imréné sz.* Bedő Blanka, skpataki Nőkészövetségünk elnöknője 54 éves korában elhunyt. Halálát Bedő Imre énekigazgató és fegységben levő Jenő fia gyászolja. Áldott legyen emlékezete! — *Ébert András*, volt unitárius lelkész, nyug. gimn. tanár hosszasan szenvedés után Brassóban elhunyt. Az elhunytban Dr. Ébert Lajos bukaresti ügyvéd afia édesapját gyászolja. Pihenése legyen csendes, emléke áldott!

TÜZHELY MELLETT

Dr. Gál Kelemen diákszemmel.

(Szemelvények TÓTH ISTVÁN kollégiumi tanárnak a Dr. Gál Kelemen emlékkönyven tartott tréfás felolvasásából.)

III. gimnazista voltam, a konviktusban vacsorázunk, végigszáguld a vészír: vizsgál az igazgató ur! Megkezdődik a hihetetlen gyorsaságu evőverseny, mert tudtuk, ha valakinél megáll, el nem mozdul mellőle, míg kifogástalanul meg nem taitja enni. Nem tudom, minek nevezem, gyerekfejvel szerencsétlenségnek, most őszülő hajjal szerencsének tartom, hogy utolsónak voltam akkor soros, ami azt jelenti: 9 gyermek vesz előttem, én a tizedik, utolsónak maradtam és mikor már a tál utolsó maradékát is kikapartam, akkor ér el hozzám az igazgató ur. A többiek kárörvendő mosollyal várják, mi lesz és szinte hallom titkos biztatásukat: „No Tóth!”

A menüt sohasem felejttem el: szószos pecsenye vadlével és makarónival. A pecsenye kemény volt, a makaróni puha és sikamlós, a mártás normális. Röviden: jó konviktusi vacsora, de igazgatói látogatás nélkül, már mint azt mi gyerekek elképzeltük.

Hangzik is a vészjel: „Lásuk fiam, hogyan eszel”. Én izzadni kezdek, mire végzek a vacsorával, facsaró egy viz vagyok, végig érzem az inkuizíció, a gőzfürdő és egy footballmeccs minden izgalmát, kinjást, szenvedését, fáradságát, a csökönyös pecsenye kétszer is kiugrik a tányéromról, a makaróni akaratoskodik, lecsuszik a villáról, a mártás, a Berde-cipó csupa probléma. Végre egy jó negyedóra után tul vagyok mindenben. Hogy megtanultam enni, onnan tudom, hogy az igazgató ur kedves, mosolygós arccal csak ennyit mond: „Fiam, most

már a miniszterhez is elengednélek vacsorára”.

* * *

Ferencz József, nagynevű püspökünk házassági jubileuma volt. Az ifjuság lelkesen készült megünneplésére. Az ünnepség este 7—8 között zajlott le. Már 6 órakor megvacsorázott a bennlakó sereg és az udvaron gyülekeztek. Fáklyásmenetté alakultak és Telkes Béla VIII. o. felköszöntő szónok vezetésével átvonulnak a püspöki ház udvarára, hol már vár a tanári kar. Félkört formálunk, közepben a dalárda, a kis emelvényhordozók elhelyezik a karmesteri emelvényt Iszlai bácsi számára, ki 140 kg. körül járt és sulyánál csak tapintatlansága volt nagyobb, amivel a szerenád dalait kiválasztotta. A püspök ur megjelenik az erkélyen a nagyasszonnyal; hatalmas éljenzés, Iszlai bácsi hangot ad és vidáman csendül az ajkakon:

Házasodik a tücsök
Nincsen kit elvegyen.
Ölelgeti a legyet, el akarja
[venni.]

Este lesz a kézfogás
Szérvonó a násznagy -
Cigányleány reszelő
Férjhez ment a meszelő.

Ennél ostobább és kevésbbé időszerű szöveget hosszas kutatás után sem lehetett volna kiválasztani.

A püspöki erkélyen a család tagjai rosszalóan néznek össze, az igazgató ur majdnem kővé mered, odamegy Nyiredi bácsihoz, a természetrajz nagyszerű tanárához, néhány szót vált vele s míg az énekkar feltartóztat-hatalmanul zugja a második és harmadik dalt, magához inti az ünnepi szónok Telkes Bélát,

aki tüzoltóparancsnok, footballkapitány, önképzőkör elnök és kiváló beszélő volt s valamit beszél vele. Elnémul a dalárda, Telkes Béla ünnepi pózba vágja magát.

„Szeretett Főpásztorunk, intézetünk gyermekeinek édesatyja! Leszállt az est, csillagok ragyognak, az enyhe szellő felénk hozza a tücsök dalát. Miért dalol a tücsök? Miért oly forró a dala? Szeretett párját hívja, családját hívja, mert a tücsök...” Ennyire emlékszem szóról-szóra a beszédből, a többi ismerteti a tücsök családi életét; én már homályosan sem emlékszem a beszéd többi részére, de a rövid tartalma ez volt: a tücsök éli a legszebb családi életet. E kis természetrajz után kiderül a püspöki család arca, a lehetetlen helyzet az igazgató ur leleményével meg van mentve. Püspök ur beszédet mond s ha valaki ezen az estén megérdemelte a köszönetet, az Gál Kelemen igazgató ur volt s a legbüszkébb Iszlai bácsi, aki úgy ráhibázott az alkalmi dalra. Hogy milyen megbeszélés folyt az igazgató ur és az énektanár Iszlai bácsi között, nem jegyezte fel a krónika, de azt hiszem, kevés fantáziával kitalálhatjuk.

* * *

Gál Kelemen kedélyéről és humoráról az alábbi kis eset tanuskodik. Tudom, sokan kérdőjellé válnak: volt humora az igazgató urnak? Igen. Otthon nagyon derüs volt s az otthon derűjét hozta fel egy délutáni szilenciumon a 2. számú dolgozó szobába.

Három öcsém volt, az egyik a tanárok öröme már kikerült

a gimnáziumból, a két kisebb gyilkolta a tanárokat és engem. Én készítettem elő őket a másnapi kényszermunkára, amit náluk a tanulás és iskola jelentett. „Vizsgál az igazgató ur”, hangzik a riadó; utra akarom tenni a két öcsémet, de már áll is a dolgozó diákság; bent van Dr. Gál Kelemen. A dolgozónak volt egy kisebb része is, ahol hat gyerek húzódott el a szem elől; igaz, ide csak jó tanulókat tettek. Szerényen megjegyzem, én is az voltam. A két öcskőst felsorakoztatom és épen az indulatszavakat nyuzom velük; hogy-hogy nem, ugyanaz a téma volt nyelvtanbói mindkettőnél, pedig nem egy osztályba jártak. Leül az igazgató ur, kérdést kérdésre halmoz, mire öcsémék szintén halmoznak hallgatást hallgatásra. Nem jönnek indulatba s így egyetlen indulatszó sem hagyja el ajkukat. Végre valami derü suhan át Gál Kelemen arcán és szinte jókedvűen kérdi: „Mondjátok meg, ebben a mondatban: a vonat indul, van-e indulatszó?” A két öcsém rögtön bekapja a horgot s diadalmasan vágja ki: „indul”. Az igazgató ur jókedvűen áll fel, én megsemmisülten maradok állva és ahogy a vizsgálatnak vége, én is, a pálcá is indulatba jön és közösen elfenekeljük a két öcskőst. Csofálkoznak, hogy miért szenvednek, becsületükre legyen mondván, indulatszó nélkül. Hazamenve kijelentik, hogy többet semmi szín alatt nem járnak iskolába, mert az igazgató ur kérdésére nagyszerűen megfeleleltek és én mégis elpáholtam őket. Másnap már jelentettem is, hogy kimaradnak.

* * *

Német óra van. Tanárunk tudós, kiváló író, de rövidlátó és gyerekkori skarlát után mérsékeltén nagyothalló. A diák az ilyen tanári szerencsétlenséget a mi időnkben is kihasználta. Egyik öregebb társunk az utolsó padban borotválkozott, a másik

az utolsóelőttiben a pad alatt gyorsfőzőn hagymatokányt főzött. Némelyek padra hajtva fejüket, édesen aludtak. Délután félnégy volt és május. Egy ablak nyitva. Heine egyik költeményét nyuzta a tanár, a felelő és a sugó. Más még véletlenül sem figyelt. Nyílik az ajtó, minden tekintet odavetődik, hogy azután kétségbeessék: belép Gál Kelemen. A beretválkozó hirtelen letörli fél arcáról a habot; a hagymatokány már nem sistereg, csak érzik; derék szakácsa mind össze-vissza égette kezét a bünjelek villám-eltüntetésében, a sugó nem sug, a felelő nem felel, a zugás elül. Ha lehet csend-pánikról beszélni, vagy siri csendről, akkor itt mindkettő hatványozott formában megvolt. És elkezdődött a sok kérdés és hallgatás. Az igazgató ur mindent németül mondott, hogy meggyőződjék tudásunkról és meggyőződhetett butaságunkról. „Tegye be az ablakot”, mondja az egyiknek. Kétségbeesetten néz körül, mi intünk az ablak fele és szájmozgással is sugni igyekszünk. Derék barátunk meg is érti és kinyitja az összes ablakokat. „Nyissa ki az

ajtót”, csap le a másikra. A műjelbeszédünket és sugásunkat megértve, veszi a kalapját és kimegy az ajtón. Nem volt nehéz kimondani a végzést: „Hírszen ti semmit sem tudtok!” Sokszor megjelent álmomban ez a szörnyű óra és beleizzadva ébredtem fel mindig. Végre... nagy elégedetlenséggel arcán és szörnyen méltatlankodva, kifelé indult. Az önborbélyt, a szakácsot, a sugót és még vagy hármat felszólít, hogy menjenek vele; az egyiket mindjárt meg is bizza, hogy mozgósítsa. Istvánffy bácsit, a kapust.

Dr. Gál Kelemen soha meg nem vert egy gyereket sem, azt Istvánffy bácsi végezte, igen ritkán és rendkívüli esetekben. Örök talány, honnan találta ki az igazgató ur gondolatát: mennyit, milyen nádvesszővel és milyen erővel szolgál'assa ki a tettenérteknek az igazságot.

Valószínű, hogy valahol oda-főnt hallgatja emlékezésem az igazgató ur, hivatja Istvánffy bácsit és kiméri rám az elszenvednivalót. Ha valamikor megérdemeltem, azt hiszem, most igazán.

Felhívás! *Lopunk következő száma március végén jelenik meg. Egész terjedelmében a magyar szabadságharc eseményeit felölelő ünnepi szám lesz. E célból felhívással fordulunk egyházközségeink és intézményeink vezetőségéhez, hogy a 48-as anyag összegyűjtésében legyenek segítségünkre. Szükségünk van főleg olyan megbízható adatokra, amelyek népünk lelkesedését, személyi és anyagi áldozatvállalását tükrözik vissza a szabadságharcban. Kutassuk fel levéltárainkat, anyakönyveinket s ássuk ki a porlepte lapok alól az ismeretlen honvédek emlékeit. Törmesszük fel őket méltó cselekedetük szerint. Soroljuk fel, hogy mennyi lovat, szerszámot, fegyvert, élelmet adott a falusi vagy városi népközségünk a szabadságharc céljára. Van-e esetleg ismeretlen noplólőredék hiveink birtokában, mely a közkatona lelkivilágán keresztül mutatja be*

a szabadságharcot? Vannak e 48-as sirjaink? Milyen nevezetes esemény zajlott le egyházközségünk területén stb. stb.? Irjunk tehát mindannyian, lehetőleg megbízható adatok alapján, hogy a mi unitárius népközségünk a 48-as elődöktől példát vehessen. (Akarom, tisztán lássatok!... Ady.) Minden anyagot az Unitárius Közlöny szerkesztőségének a címére kérünk.

Megjelenik minden hónap 15-én.

Minden pénz Rázmány Mór pénztáros Kolozsvár, Unitárius Kollégium címre küldendő.

Szerkesztő-bizottság:
Dr. BODOR ANDRÁS
LÉTAY LAJOS
Dr. SIMÉN DÁNIEL
Kiadó: IMREH LAJOS

Kiadóhivatal: Unitárius Kollégium, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. szám

Lengyel Albert könyvnyomdája
Kolozsvár, Bolyai-utca 7. szám